ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 10, Αρ. 3Α (2019)

Επιδράσεις και εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κυριακή Σφακιωτάκη

doi: 10.12681/icodl.2379

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 16/01/2026 10:36:33

Επιδράσεις και εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Effects and implementation of distance education in conventional higher education

Κυριακή Σφακιωτάκη
Υποψ. Διδάκτορας
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
sfakkor@gmail.com

Abstract
Due to the geographical distance and the level of development, education, which is provided in conventional educational institutions, is often not available to a large number of the world's population. According to a 2010 UNESCO Worldwide Survey, 796 million people reported being unable to read and write. Undoubtedly, distance education introduces new data to all stakeholders. The two models of education, both conventional and distance, have areas of problems and contradictions in addressing the main issues of ensuring the quality of higher education and at the same time ensuring the development of human resources. Often, conventional and distance education systems fill out each other. Applying the distance education model and its supporting structures requires careful planning, especially when applied to conventional education structures. The present work illustrates an attempt to detect the effects and implementation of the distance education model to the functioning of the conventional education system at the higher education level and is the result of a literature review. First, the reasons that drive conventional education in adopting the distance education model are presented below, then important issues - problems to be considered in educational design, as well as good practices by conventional higher education institutions that were influenced by the need to apply the model of distance education. Finally, are presented, the basic requirements for a conventional education system in order to apply its distance education model while maintaining quality in achieving teaching - learning outcomes.

Keywords: conventional education, distance education, effect of D.E. on the conventional model

Περίληψη
Λόγω της γεωγραφικής απόστασης και του επιπέδου ανάπτυξης, η εκπαίδευση, η οποία πραγματώνεται στα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα συχνά δεν είναι διαθέσιμη σε μεγάλο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού. Με βάση έρευνα της UNESCO του 2010 σε παγκόσμιο επίπεδο, καταγράφηκε πως 796 εκατομμύρια άνθρωποι δεν ήταν σε θέση να διαβάζουν και να γράφουν. Αναμφισβήτητα, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (στο εξής εξ ΑΕ) εισάγει νέα δεδομένα προς όλους τους ενδιαφερόμενους. Τα δύο μοντέλα εκπαίδευσης, συμβατικό και εξ αποστάσεως, αποτελούν τομείς με προβλήματα και αντιφάσεις όσο αφορά στην αντιμετώπιση των κυριότερων ζητημάτων που αφορούν

τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την ταυτόχρονη διασφάλιση ανάπτυξης των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Συχνά, σε πρακτικό επίπεδο, τα συστήματα της συμβατικής και εξ ΑΕ αλληλοσυμπληρώνονται. Η εφαρμογή του μοντέλου της εξ ΑΕ και των υποστηρικτικών της δομών απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζεται σε δομές της συμβατικής εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία αποτυπώνει προσπάθεια ανίχνευσης των επιδράσεων και της εφαρμογής του μοντέλου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη λειτουργία του συμβατικού εκπαιδευτικού συστήματος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αποτελεί προϊόν βιβλιογραφικής έρευνας. Αρχικά, καταγράφονται οι λόγοι που οδηγούν τη συμβατική εκπαίδευση στην υιοθέτηση του μοντέλου της εξ ΑΕ, στη συνέχεια παρουσιάζονται σημαντικά ζητήματα – προβλήματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, όπως επίσης καλές πρακτικές από συμβατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία επηρεάστηκαν από την ανάγκη εφαρμογής του μοντέλου της εξ ΑΕ. Τέλος, παρουσιάζονται οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να υφίστανται προκειμένου ένα συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης να εφαρμόζει το μοντέλο της εξ ΑΕ διατηρώντας την ποιότητα ως προς την επίτευξη των διδακτικών – μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Λέξεις – κλειδιά: συμβατική εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, επίδραση εξ ΑΕ σε συμβατική εκπαίδευση

Εισαγωγή

Τα σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά επιτεύγματα στα τέλη του 20ου αιώνα οδήγησαν στη μετάβαση προς μια παγκόσμια οικονομία η οποία υπογραμμίζει την τεράστια συμβολή της γνώσης στην ανάπτυξη της. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκεται στη διαδικασία μετάβασης από το παραδοσιακό μοντέλο μάθησης σε ένα νέο κοινωνικά μεσολαβητικό μοντέλο (Mbatha, 2014). Μια πτυχή αυτής της αλλαγής είναι εμφανής στην αυξημένη προσβασιμότητα των διδακτικών προγραμμάτων και της κατάρτισης του εκπαιδευτικού προσωπικού σε όλα τα προγράμματα σπουδών. Η ανάγκη κατάρτισης και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα συνέπεσε με την πρόοδο σε νέες εκπαιδευτικές επιλογές. (Shachar, et.al, 2003). Κάθε εκπαιδευτική εφαρμογή, προοπτική και ανάπτυξη που έχει εφαρμοστεί σε ένα περιβάλλον ανάλογα με τους στόχους του ορίζεται από το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο από το οποίο προέκυψε. Κοινωνικοί και ιστορικοί παράγοντες είναι αυτοί οι οποίοι καθορίζουν κάθε εκπαιδευτική εφαρμογή. Η ταυτότητά της τελευταίας σε κάθε περίπτωση διαμορφώνεται από συγκεκριμένους κοινωνικούς και ιστορικούς παράγοντες. Αν αυτοί οι παράγοντες συνοδεύονται από άλλες επιρροές που δεν λαμβάονται υπόψη στο πρόγραμμα σπουδών ή στον αρχικό τους σχεδιασμότότε , αυτό θα αποτελούσε μια σαφή ιστορική σύμπτωση που με την πάροδο του χρόνου θα προσαρμοστεί στους αρχικούς παράγοντες (Lionarakis, 2008).

Λόγω της γεωγραφικής απόστασης και του επιπέδου ανάπτυξης, η εκπαίδευση, η οποία πραγματώνεται στα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα συχνά δεν είναι διαθέσιμη σε μεγάλο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού. Με βάση έρευνα της UNESCO σε παγκόσμιο επίπεδο, 796 εκατομμύρια άνθρωποι ανέφεραν ότι δεν ήταν σε θέση να διαβάζουν και να γράφουν. Το 64% ήταν γυναίκες (UNESCO, 2010). Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει το μοντέλο της εξ ΑΕ. Πρόκειται για μέθοδο, η οποία υποστηρίζει την επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και ακαδημαϊκής ανάπτυξης καθώς βελτιώνεται η πρόσβαση στην εκπαίδευση με τη μείωση των περιορισμών του τόπου και του χρόνου

στους εκπαιδευόμενους, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζεται ότι οι ευκαιρίες μάθησης είναι ευέλικτες. Παρά τα οφέλη της όμως παρατηρείται το φαινόμενο, ακαδημαϊκές και εκπαιδευτικές κοινότητες να εξετάζουν συνεχώς, αξιολογούν, συχνά επικρίνουν, τις νέες μεθόδους, όπως αυτές εμφανίζονται στον εκπαιδευτικό χάρτη (UNESCO, 2010). Αναμφισβήτητα, η εξ ΑΕ εισάγει νέα δεδομένα προς όλους τους ενδιαφερόμενους. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν τώρα να μάθουν από την άνεση του δικού τους χώρου χωρίς να χρειάζεται να μετακινούνται. Οι ηλεκτρονικές αίθουσες διδασκαλίας και βιβλιοθήκες αντικαθιστούν τις παραδοσιακές εγκαταστάσεις της πανεπιστημιούπολης καθώς το διαδίκτυο έχει διευκολύνει την παροχή σχεδόν απεριόριστων μαθησιακών πόρων στους σπουδαστές (Buselic,2012 ; Pannen,2017).

Τα δύο μοντέλα εκπαίδευσης, συμβατικό και εξ αποστάσεως, αποτελούν περιοχή με προβλήματα και αντιφάσεις όσον αφορά την αντιμετώπιση των κυριότερων ζητημάτων τα οποία σχετίζονται με τη διασφάλιση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ταυτόχρονη διασφάλιση της ανάπτυξης των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Η επιτυχία των εξ αποστάσεως προγραμμάτων οφείλεται σε συντονισμένες προσπάθειες μεταξύ ειδικευμένων και έμπειρων επαγγελματιών εκπαίδευσης, αφοσιωμένων εκπαιδευομένων και οργανωμένων εκπαιδευτικών δομών (Chaudry & Rahman, 2010). Επιπλέον, το υψηλό κόστος παροχής εκπαιδευτικού έργου από τα συμβατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί σημαντικό λόγο ανάπτυξης της εξ ΑΕ. Κατ΄ επέκταση, το έργο της προσφοράς ευκαιριών για την παροχή ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθίσταται ευθύνη τόσο των συμβατικών πανεπιστημίων όσο και εκείνων που προσφέρουν εξ ΑΕ. Όμως, για να εφαρμοστεί το μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πλαίσια της συμβατικής εκπαίδευσης υπάρχει ανάγκη ενσωμάτωσης στο συμβατικό εκπαιδευτικό περιβάλλον διαδικασιών μάθησης για τους εκπαιδευόμενους (Cinar & Torenli, 2010). Συχνά τα συστήματα της συμβατικής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αλληλοσυμπληρώνονται και μπορεί να υπάρξει πεδίο συνεργασίας καθώς στην εξ ΑΕ οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν για παράδειγμα τις διοικητικές υπηρεσίες, τη βιβλιοθήκη και τις υποδομές που προσφέρει το συμβατικό μοντέλο εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευόμενοι ενός συμβατικού εκπαιδευτικού ιδρύματος μπορούν να χρησιμοποιούν υλικό και πόρους ηλεκτρονικής μάθησης το οποίο έχει δημιουργηθεί για τις ανάγκες των εξ αποστάσεως εκπαιδευομένων. Επομένως, είναι σημαντικό να αυξηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο ομάδων εκπαιδευομένων μέσω του προσδιορισμού των πόρων μάθησης, των ρόλων, των υποχρεώσεων τους καθώς και των φορέων υποδομής (El- Annan. 2015).

Η εφαρμογή του μοντέλου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των υποστηρικτικών της δομών απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζεται σε δομές της συμβατικής εκπαίδευσης. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει βασικά βήματα: διεξαγωγή της εκτίμησης των αναγκών, καθορισμό και περιγραφή των διδακτικών - μαθησιακών στόχων, παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, παροχή κατάρτισης για διδάσκοντες σε σχέση με το ρόλο τους και τις ιδιαιτερότητες οι οποίες συνοδεύουν το μοντέλο της εξ ΑΕ. Είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνονται δομημένες δραστηριότητες, ενώ τα χρονοδιαγράμματα, οι προθεσμίες και οι ανατροφοδοτήσεις θα κινητοποιούν τους εκπαιδευομένους στο πλαίσιο μάθησης σε ένα ευέλικτο περιβάλλον. Η φάση εφαρμογής θα πρέπει επίσης να τονίσει τη σημασία της αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευομένων και διδασκόντων αλλά και μεταξύ των ίδιων των εκπαιδευομένων. Η εφαρμογή των παραπάνω βημάτων θα ήταν ελλιπής χωρίς την αξιολόγηση και την εφαρμογή τακτικών αναθεωρήσεων του εκπαιδευτικού σχεδιασμού από τα συμβατικά ανώτατα ιδρύματα (Lee et al, 2014).

Σκοπός της εργασίας είναι να αποτυπώσει την επίδραση που έχει αναπτύξει το μοντέλο της εξ ΑΕ στο σύστημα της συμβατικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και τις

προϋποθέσεις ανάπτυξης του σε αυτό το εκπαιδευτικό περιβάλλον προκειμένου να μην πλήττεται η ποιότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών.

Μεθοδολογία

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί προϊόν βιβλιογραφικής έρευνας, που εκπονήθηκε μετά από μελέτη ξένων κυρίως επιστημονικών περιοδικών. Αρχικά, καταγράφονται οι λόγοι που οδηγούν τη συμβατική εκπαίδευση στην υιοθέτηση του μοντέλου της εξ ΑΕ, στη συνέχεια παρουσιάζονται σημαντικά ζητήματα – προβλήματα τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, όπως επίσης καλές πρακτικές από συμβατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία επηρεάστηκαν από την ανάγκη εφαρμογής του μοντέλου της εξ ΑΕ. Τέλος, παρουσιάζονται οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να υφίστανται προκειμένου ένα συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης να εφαρμόζει το μοντέλο της εξ ΑΕ διατηρώντας την ποιότητα ως προς την επίτευξη των διδακτικών – μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Λόγοι εφαρμογής της εξ ΑΕ στα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα

Τα πλεονεκτήματα της εξ ΑΕ είναι σημαντικά σε σχέση με το περιβάλλον της συμβατικής εκπαίδευσης. Από τα πιο βασικά είναι η προσφορά ευελιξίας στο χώρο και χρόνο ενασχόλησης των εκπαιδευομένων με το μαθησιακό τους αντικείμενο. Τους προσφέρεται η δυνατότητα να μελετούν με το δικό τους ρυθμό διδακτικό υλικό το οποίο είναι δομημένο να εξυπηρετεί τη μαθητοκεντρική φυσιογνωμία της εξ ΑΕ.

Η εφαρμογή του μοντέλου της εξ ΑΕ στο χώρο της συμβατικής εκπαίδευσης εξαπλώνεται όλο και περισσότερο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι προσφέρει νέες ευκαιρίες σε εκπαιδευόμενους οι οποίοι διαφορετικά θα μπορούσαν να αποκλειστούν από τη συμμετοχή στη διαδικασία μάθησης. Δεύτερον, επιτρέπει στα ιδρύματα να εκπαιδεύουν ένα μεγαλύτερο αριθμό ατόμων απασχολώντας μικρότερο αριθμό διδασκόντων, προσφέροντας έτσι μια οικονομικά αποδοτική μέθοδο παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι έχουν την ευκαιρία να συνεχίσουν τη διά βίου μάθηση ανεξάρτητα από τον τρόπο ζωής ή την τοποθεσία στην οποία ζουν. Ως αποτέλεσμα αυτών, πολλά ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν να προσφέρουν αρχικά ορισμένα εξ αποστάσεως μάθησης προγράμματα σπουδών έστω και σε πειραματική βάση. Συνεπώς, η κοινωνία ωφελείται από μια γενική αύξηση του γραμματισμού μέσω μεγαλύτερης και πιο ευέλικτης πρόσβασης στην εκπαίδευση (Russell, 2006). Λόγω της ταχείας ανάπτυξης της εξ ΑΕ και με τη χρήση της τεχνολογίας έχουν ξεπεραστεί πολλοί φραγμοί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχοντας στα συμβατικά πανεπιστήμια την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τη μεταβαλλόμενη παγκόσμια ζήτηση για εκπαίδευση Η κοινωνία και η αγορά εργασίας απαιτεί υψηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων και προσόντων για την κάλυψη των θέσεων εργασίας Αυτή η αύξηση της ζήτησης οδηγεί σε μετάβαση σε σχέση με το είδος των εκπαιδευομένων και τις εκπαιδευτικές απαιτήσεις. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση καλείται συχνά να εξυπηρετεί εκπαιδευτικές ανάγκες ατόμων των οποίων η εκπαίδευση καθίσταται συνεχής καθ 'όλη τη διάρκεια της εργασιακής ζωής, καθώς οι αγορές εργασίας απαιτούν ανανέωση της γνώσης (Godsk, 2014).Επιπλέον τα συμβατικά τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται είτε με την κρατική χρηματοδότηση είτε με τη μεταβαλλόμενη φύση της γνώσης, τις ποικίλες προσδοκίες των εκπαιδευομένων ή και γενικότερα τον παγκόσμιο ανταγωνισμό (Κυρμά & Μαυροειδής, 2015).

Σύμφωνα με τον Lawrence (2005) πολλά συμβατικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα εντάσσουν στα προγράμματα τους και προγράμματα εξ ΑΕ για τρεις βασικούς λόγους:

τη σύγκλιση της επικοινωνίας και της πληροφορικής με τις νέες τεχνολογίες, την ανάγκη των εργαζομένων να αποκτούν νέες δεξιότητες χωρίς διακοπή στην πορεία της επαγγελματικής τους ζωής και την ανάγκη μείωσης του κόστους της εκπαίδευσης φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, το οποίο επιτρέπει στα εκπαιδευτικά συστήματα να συμβαδίζουν με τις αλλαγές και καινοτομίες (Lawrence, 2005).

Ζητήματα κατά την εφαρμογή της εξ ΑΕ σε συμβατικές εκπαιδευτικές δομές

Η επίδραση της εξ ΑΕ στη λειτουργία της συμβατικής εκπαίδευσης διαφαίνεται ιδιαίτερα σημαντική, όμως προκύπτουν συχνά προβλήματα από τη φυσιογνωμία του μοντέλου της εξ ΑΕ κατά την προσπάθεια εφαρμογής του από τις συμβατικές εκπαιδευτικές δομές. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται σε θέματα που αφορούν τις ιδιαιτερότητες της εξ ΑΕ, καθώς και σε θέματα οργανωτικά και θεσμικά. Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να γνωρίζουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της εξ ΑΕ καθώς και το ρόλο και τρόπο χρήσης της τεχνολογίας σε σχέση με το διδακτικό υλικό, την επικοινωνία με τον διδάσκοντα αλλά και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε ένα περιβάλλον εξ ΑΕ δεν αφορά μετάδοση γνώσης αλλά είναι καθοδηγητικός και συμβουλευτικός. Το διδακτικό υλικό αποτελεί πυλώνα της μαθησιακής διαδικασίας, γεγονός που επηρεάζει σημαντικά τις διαδικασίες σε ένα συμβατικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Συχνά η εξοικείωση των διδασκόντων με τις νέες τεχνολογίες φαίνεται εκ πρώτης όψεως δύσκολη, επειδή δεν μπορούν να δουν ή να ακούσουν τους μαθητές τους και δεν μπορούν να αλληλοεπιδρούν άμεσα με αυτούς, όπως σε μια πρόσωπο με πρόσωπο συνθήκη. Η μάθηση έχει χαρακτήρα μαθητοκεντρικό, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει το έργο διδασκόντων οι οποίοι έχουν μάθει να εργάζονται σε συμβατικές εκπαιδευτικές συνθήκες. Έτσι συχνά παρουσιάζεται το φαινόμενο διδασκόντων να εντοπίζουν ως ιδιαίτερο πρόβλημα το γεγονός της μη φυσικής και άμεσης επαφής με τον διδασκόμενο. Η απομόνωση αποτελεί θέμα που προκαλεί ακόμα ιδιαίτερο προβληματισμό μεταξύ των ερευνητών (Russell, 2006).

Ένα σοβαρό ζήτημα που προκύπτει από την προσπάθεια εφαρμογής της εξ ΑΕ σε συμβατικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα αφορά οργανωτικά θέματα όπως τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο παράδοσης των μαθημάτων και τον καθορισμό των μαθημάτων που θα παραδίδονται μέσω διαδικτύου. Προφανώς πολλοί παράγοντες μπορεί να είναι προκαθορισμένοι και εκτός του ελέγχου του διδάσκοντα όπως για παράδειγμα, εάν το μάθημα προορίζεται για ένα γεωγραφικά διασκορπισμένο ακροατήριο, οπότε η πρόσωπο με πρόσωπο συνάντηση μπορεί να μην είναι η καλύτερη επιλογή (Lau, 2000). Συχνά δημιουργούνται ομαδικά προγράμματα και παραδίδονται στο διαδίκτυο χρησιμοποιώντας τη διαδικασία της αλληλεπίδρασης. Επιπροσθέτως, πρέπει να αναφερθούν οι προαπαιτούμενες δεξιότητες που αναμένονται από τους εκπαιδευομένους καθώς τα άτομα που δεν έχουν εμπειρία στις νέες τεχνολογίες δυσκολεύονται ιδιαίτερα να χρησιμοποιήσουν αυτό το εργαλείο της εξ ΑΕ και οδηγούνται σε παραίτηση από την μαθησιακή τους προσπάθεια (Godsk, 2013).

Σημαντικά θεσμικά ζητήματα προκύπτουν όταν ένας συμβατικός εκπαιδευτικός οργανισμός αποφασίζει να υιοθετήσει – εφαρμόσει το μοντέλο της εξ ΑΕ. Ενώ η αποδοχή αυτού του τύπου εκπαίδευσης αυξάνεται όλο και περισσότερο, στην πραγματικότητα πολλά προγράμματα σπουδών σε ένα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης περιβάλλον δεν θεωρούνται μέρος του διδακτικού φορτίου του διδάσκοντα, ο οποίος δε διαθέτει τον απαιτούμενο χρόνο για την προετοιμασία τους. Οι αρμοδιότητες συχνά αποτελούν σημείο τριβής όταν δεν έχουν καθοριστεί εξαρχής από το εκπαιδευτικό ίδρυμα – οργανισμό. Σημαντικό επίσης πρόβλημα είναι αυτό που αφορά το είδος των πιστωτικών μονάδων, καθώς δεν καθορίζεται συχνά αν προκύπτουν διαφορές στις

πιστωτικές μονάδες προγραμμάτων σπουδών που προσφέρονται με τους δύο διαφορετικούς τρόπους (εξ αποστάσεως και συμβατικό) από το ίδιο συμβατικό εκπαιδευτικό ίδρυμα. Επιπλέον, συχνά προκύπτουν ερωτήματα που αφορούν την πρόσβαση των εκπαιδευομένων σε υλικό που βρίσκεται στο φυσικό χώρο του πανεπιστημίου (Westera, 2004).
Η εκτίμηση του παιδαγωγικού χαρακτήρα των προγραμμάτων σπουδών αποτελεί στοιχείο μελέτης καθώς διαπερνά την πορεία όλου του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, ενώ συχνά δε δίδεται η αρμόζουσα προσοχή που απαιτείται. Πρέπει να τίθενται ερωτήματα όπως: Το πρόγραμμα επιτυγχάνει τους εκπαιδευτικούς στόχους ; Είναι η οργανωτική δομή κατάλληλη για τις απαιτήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε συμβατικό όμως περιβάλλον; Το ίδρυμα προσφέρει τις απαραίτητες υποστηρικτικές δομές στους εκπαιδευόμενους, όπως αντίστοιχα ο διδάσκων στους διδασκομένους; Οι διδάσκοντες έχουν περάσει από εκπαίδευση στα νέα δεδομένα; Υπάρχει σύστημα αξιολόγησης τόσο για τους εκπαιδευομένους, όσο και για τους διδάσκοντες;

Καλές πρακτικές – Εφαρμογή εξ ΑΕ σε συμβατικά πανεπιστήμια

Με την εφαρμογή της εξ ΑΕ στις συμβατικές εκπαιδευτικές δομές της Νότιας Αφρικής επετεύχθη η διευρυμένη συμμετοχή των εκπαιδευομένων στο εκπαιδευτικό σύστημα και η αποφυγή αλληλοκαλύψεων στα προγράμματα σπουδών. Επίσης σημαντικό απεδείχθη το κέρδος στον οικονομικό τομέα από τη μείωση εξόδων στον τομέα των υπηρεσιών προς τους φοιτητές. Επιπλέον αναπτύχθηκε εκπαιδευτικός σχεδιασμός βασισμένος στις ανάγκες των εκπαιδευομένων (Paterson, 2005).
Στη Γερμανία η εξ ΑΕ έχει επηρεάσει συνολικά τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Διάφορες πανεπιστημιακές δομές συμβατικής εκπαίδευσης εμπλέκονται στην παροχή εκπαίδευσης εξ αποστάσεως. Δημιουργούνται είτε κέντρα εκπαίδευσης είτε εκπαιδευτικές κοινοπραξίες οι οποίες περιλαμβάνουν επιστημονικά κέντρα υπό την επιστασία συμβατικών ανώτατων ιδρυμάτων. Αυτά συμμετέχουν στην έρευνα και τη διδασκαλία και ως εκ τούτου, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη ως μέρη του ακαδημαϊκού ιδρύματος. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο διδακτικό υλικό. Το υλικό που αναπτύσσεται για κάθε ενότητα αποτελείται από δημοσιευμένη βιβλιογραφία, εγχειρίδια μελέτης και έναν συνοδευτικό οδηγό φοιτητή ο οποίος παρέχει μεθοδολογικές προτάσεις και περιέχει ερωτήσεις για προφορικές και γραπτές εξετάσεις. Οι τακτικές τηλεδιασκέψεις δεν υπερβαίνουν τις δύο ώρες και παρέχουν στους εκπαιδευόμενους την ευκαιρία να έχουν προσωπική επαφή με τους διδάσκοντες ενώ κατά την προετοιμασία για συνεδρίες τηλεδιάσκεψης, οι φοιτητές μέσω υπολογιστή μελετούν τον οδηγό σπουδαστών, υποβάλουν ερωτήσεις και εκπονούν εργασίες οι οποίες αποστέλλονται και υποβάλλονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Μια ομάδα συζήτησης παρέχει διαρκώς διοικητικές πληροφορίες και επικοινωνία (Kappel et al, 2002).
Το πανεπιστήμιο του Aarhus (AU) στη Δανία είναι ένα πανεπιστήμιο όπου απαιτείται φυσική παρουσία και το μεγαλύτερο μέρος της διδασκαλίας οργανώνεται ως διαλέξεις πρόσωπο με πρόσωπο, δραστηριότητες διδασκαλίας σε αίθουσες και εργασίες στο σπίτι. Ωστόσο στο σχεδιασμό του ανήκει η ανάπτυξη και βελτίωση της μάθησης μέσω σύγχρονων εκπαιδευτικών τεχνολογιών για τη διδασκαλία και την μάθηση. Στους θεσμικούς κανόνες που ακολουθεί περιλαμβάνονται σχεδιασμοί υποστήριξης τόσο των διδασκόντων όσο και των διδασκομένων αναφορικά με τις ανάγκες όπως προκύπτουν από τις αρχές της εξ ΑΕ. Για να συμβαδίσει με τις αρχές της εξ αποστάσεως φυσιογνωμίας, τόσο οι διδάσκοντες όσο και η διοίκηση εφάρμοσαν τις αρχές της σχετικά με το διδακτικό υλικό και την επικοινωνία των διδασκόντων με τους διδασκομένους. Αυτές οι ιδέες οδήγησαν κατά κύριο λόγο στη μετατροπή των

διαπροσωπικών διαλέξεων σε διαδικτυακή μάθηση. Κάποιες από τις ιδέες είχαν δοκιμαστεί κατά τη διάρκεια μιας θεματικής ενότητας λογισμικού μετατρέποντας μια μόνο διάλεξη σε διαδικτυακή διαδοχική πορεία εκμάθησης η οποία αναφέρεται ως «μαθησιακή οδός». Εμπνευσμένο από τη θετική εμπειρία ενσωμάτωσης στοιχείων της εξ ΑΕ και προκειμένου να ενημερώσει για τις μελλοντικές τεχνολογικές βελτιώσεις και μετασχηματισμούς, η εκπαιδευτική μονάδα ανέπτυξε ένα μαθησιακό μοντέλο σχεδιασμού, το STREAM (Godsk, 2013), βασισμένο στις ιδέες της ενεργούς μάθησης Οι διδάσκοντες αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν ένα παρόμοιο σχέδιο για να μεταμορφώσουν ολόκληρη τη διδακτική ενότητα, χρησιμοποιώντας το μοντέλο εκπαιδευτικού σχεδιασμού STREAM (Godsk, 2014).
Στην Ινδία, ο Singh et al (2012) αναφέρει ότι τα συμβατικά πανεπιστήμια έχουν επωφεληθεί από τις σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνιών με την εισαγωγή προγραμμάτων ήχου-εικόνας τα οποία συμπληρώνουν το έντυπο διδακτικό υλικό. Το οπτικοακουστικό υλικό προτιμάται συνήθως κατά την παροχή προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης διότι προσθέτει ένα διαδραστικό στοιχείο στο εκπαιδευτικό πακέτο και βοηθά τους εκπαιδευομένους να βελτιστοποιήσουν τις δεξιότητες μάθησης.
Σύμφωνα με τους Chswinga & Zozie, (2016) οι συμβατικές εκπαιδευτικές δομές πρέπει να οργανώνουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευομένων και η πρόσβαση στο μαθησιακό υλικό δεν πρέπει να περιορίζεται από το χρόνο ή τον τόπο μελέτης (Chswinga & Zozie, 2016).
Τα συμβατικά πανεπιστήμιο της Σαουδικής Αραβίας, τα οποία αναγνωρίζουν τη σημασία της δημιουργίας νέων ευκαιριών ανεξάρτητα από πολιτιστικούς περιορισμούς αποτελούν καλό παράδειγμα επίδρασης της εξ ΑΕ στη συμβατική διαδικασία. Εστιάζουν ιδιαίτερα στην συμβουλευτική - υποστήριξη των εκπαιδευομένων και στην εφαρμογή της, τόσο με άμεση φυσική επικοινωνία, όσο και μέσω ψηφιακών εργαλείων (El-Annan, 2015).

Προϋποθέσεις εφαρμογής μοντέλου εξ ΑΕ σε συμβατικές δομές

Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός ο οποίος εφαρμόζεται, ή πρέπει να εφαρμόζεται από φορείς συμβατικής εκπαίδευσης οι οποίοι επιθυμούν την παροχή εξ ΑΕ πρέπει να συνάδει με τη φυσιογνωμία της εξ ΑΕ προκειμένου να επέρχονται τα επιθυμητά μαθησιακά αποτελέσματα (Hassan et al, 2014). Κάθε συμβατικός φορέας παροχής εκπαίδευσης πρέπει πριν την εφαρμογή του μοντέλου της εξ ΑΕ να μελετά και να θέτει σημαντικά ερωτήματα όπως τα εξής:

- Ποια είναι η ανάγκη για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα;
- Ποιος είναι ο σκοπός και οι στόχοι;
- Ποια είναι η φυσιογνωμία των εκπαιδευομένων;
- Ποια μέθοδο διδασκαλίας και μέσα επικοινωνίας θα χρησιμοποιηθούν;
- Πώς αξιολογούνται οι εκπαιδευόμενοι;
- Πώς αξιολογείται η πορεία ή το πρόγραμμα σπουδών με σκοπό τη βελτίωση;
- Πώς γίνεται η αξιολόγηση του διδακτικού προσωπικού;
- Ποιες είναι οι υποστηρικτικές δομές των εκπαιδευομένων;

Τα παραπάνω βασικά ερωτήματα απεικονίζουν τα στοιχεία της διαδικασίας εκπαιδευτικού σχεδιασμού, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

- Αξιολόγηση αναγκών :

Τα ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης προχωρούν σε εκτίμηση των αναγκών των εκπαιδευομένων και της λειτουργίας του φορέα πριν από την έναρξη της διαδικασίας του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Η αξιολόγηση αναγκών καθορίζεται με βάση τις πληροφορίες που προκύπτουν από τα υπάρχοντα δεδομένα, από τα αποτελέσματα ερευνών, τις ομάδες εστίασης και μελέτες περίπτωσης.

- Ανάλυση ομάδας στόχου

Κατά την έναρξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας σχεδιασμού απαιτείται η διεξαγωγή ανάλυσης της φυσιογνωμίας της ομάδας στην οποία απευθύνονται τα προγράμματα τα οποία θα προσφερθούν από το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Αναλύονται τα δημογραφικά στοιχεία, το επίπεδο εκπαίδευσης, η γεωγραφική θέση των εκπαιδευομένων.

- Στόχοι

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα προχωρούν σε καθορισμό στόχων τόσο σε σχέση με την πορεία τους στον εκπαιδευτικό χάρτη όσο και με τις μαθησιακές ανάγκες και το προφίλ των εκπαιδευομένων, δεδομένα που προκύπτουν από τη διερεύνηση των αναγκών των εκπαιδευομένων αλλά και των δομών που προσφέρουν τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες

- Μέθοδοι διδασκαλίας και ενημέρωσης

Ένα μαθησιακό αντικείμενο θα πρέπει να παρέχει μια ποικιλία μέσων και μεθόδων διδασκαλίας για τους εκπαιδευομένους. Η επιλογή του μέσου παράδοσης ακολουθεί την επιλογή του περιεχομένου του διδακτικού υλικού. Μία από τις μεγαλύτερες διαφορές μεταξύ των παραδοσιακών τάξεων και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αφορά τον τομέα της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης στο περιβάλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, άξονες στους οποίους ένα συμβατικό ίδρυμα εκπαίδευσης οφείλει να επιδεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία.

- Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται στους στόχους μάθησης – διδασκαλίας προκειμένου να αξιολογούνται αποτελεσματικά οι γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευομένων
Το συμβατικό εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να ακολουθεί μία σαφή πορεία στην εποπτεία των στελεχών, των διδασκόντων και των οργάνων διοίκησης του και να φροντίζει για την κατανομή των πόρων με βάση τις ανάγκες της εξ ΑΕ. Τα παραπάνω δε, πρέπει να εφαρμόζονται σε ένα πλαίσιο διαρκούς επανεξέτασης και αναθεώρησης
Το διδακτικό προσωπικό πρέπει να είναι εξειδικευμένο και εξοικειωμένο με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της εξ ΑΕ ενώ θα πρέπει να προσδιορίζει με σαφήνεια τα κριτήρια επιλογής των μελών ΔΕΠ τα οποία θα πρέπει να έχουν επαφή με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της εξ ΑΕ (Rafiq et al, 2014)

- Υποστήριξη εκπαιδευομένων

Η έμφαση στην υποστήριξη αποτελεί ισχυρή προτεραιότητα στα εξ αποστάσεως πανεπιστήμια σε σύγκριση με τη συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς ωστόσο να λαμβάνει πάντοτε την προσοχή που της αρμόζει, βάσει της σημασίας που έχει για την επιτυχή φοίτηση σε αυτά (Tait, 2003). Η φυσιογνωμία της εξ ΑΕ οδηγεί τη συμβατική να υιοθετεί διαδικασίες υποστήριξης που αποτελούν σημαντικό άξονα της εξ ΑΕ και

αφορούν την επικοινωνία, την ανατροφοδότηση τη διαχείριση του διδακτικού υλικού, την οργάνωση μελέτης, την αναζήτηση βοήθειας τη διαχείριση εργασιών, την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες (Yang,Taylor & Cao, 2016).

Συζήτηση - Προβληματισμοί

Σύμφωνα με τους Owusu – Boampong & Holmberg, (2015) κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες, ακόμη και οι πιο παραδοσιακοί θεσμοί μπορούν να οδηγηθούν σε αλλαγές - μετασχηματισμούς της φυσιογνωμίας τους. Οι αλλαγές στον εκπαιδευτικό χάρτη είναι πολύ πιθανότερο να συμβούν και ένα προτιμώμενο και επιθυμητό μέλλον δημιουργείται εάν οι ενδιαφερόμενοι συνεργάζονται για να επιφέρουν αυτές τις αλλαγές. Οι στόχοι και ο σκοπός πρέπει να είναι σαφείς. Το διδακτικό προσωπικό χρειάζεται υποστήριξη για να παράσχει λύσεις σε νέες προκλήσεις και όχι αυτές να θεωρούνται τροχοπέδη στην οποιαδήποτε αλλαγή. Όμως πολλά ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης έχουν παρασυρθεί από τη δυναμική, παροχής προγραμμάτων σπουδών μέσω του μοντέλου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, λόγω των ανταγωνιστικών και απαιτητικών αγορών, χωρίς την προσεκτική εφαρμογή των στοιχείων που θα χαρακτηρίζουν ποιοτική αυτήν την προσφορά (Owusu – Boampong & Holmberg, 2015).

Ενώ η ψηφιακά ενισχυμένη μάθηση θεωρείται ευπρόσδεκτη για τις δυνατότητές της, η αποτελεσματική αξιοποίηση της παρουσιάζει μέτρια αποτελέσματα. Τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα εξακολουθούν να αγωνίζονται να προσελκύσουν ένα σημαντικό ποσοστό φοιτητών και προσωπικού σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που συχνά χαρακτηρίζεται από προχειρότητα ως προς τις ανάγκες και το σχεδιασμό. Πολλά ανώτατα ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης αν και είναι ευέλικτα σε μια μεγάλη ποικιλία εσωτερικών και εξωτερικών αλλαγών, συχνά προβάλλουν υψηλή αντίσταση σε ουσιαστικές οργανωτικές αλλαγές. Επίσης, υπάρχει συχνά η τάση να θεωρείται ότι η τεχνολογία από μόνη της είναι αρκετή για την εφαρμογή ενός εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού προγράμματος (Salmon, 2014).

Ο όρος "μέντορας" χρησιμοποιείται για να καταγράψει τη μορφή της νέας σχέσης μεταξύ εκπαιδευόμενου και διδάσκοντα η οποία γίνεται πιο συνεργατική και λιγότερο ιεραρχική στο πλαίσιο της εξ ΑΕ. Ο νέος ρόλος του εκπαιδευτικού ιδρύματος είναι να διευκολύνει τη μάθηση. Η συμβατική εκπαίδευση απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευομένους οι οποίοι διδάσκονται από καθηγητές οι οποίοι παραδίδουν διαλέξεις και καθοδηγούν τους φοιτητές τους μέσω της συζήτησης στην τάξη (Κυρμά & Μαυροειδής, 2016).

Επίσης, συχνά οι παραδοσιακοί τρόποι διαχείρισης της ακαδημαϊκής διαδικασίας δεν μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα σε ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης, καθώς ο παράγοντας κερδοσκοπικού χαρακτήρα δεν έχει υιοθετήσει τις παραδοχές της παραδοσιακής ακαδημαϊκής κοινότητας σχετικά με τη θητεία, τις διοικητικές υποδομές, τους ρόλους των σχολών και την παιδαγωγική. Επομένως, οι εμπειρίες των μελών των διδασκόντων μπορούν να επηρεαστούν τόσο από το κλίμα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όσο και από τα παραδοσιακά ιδρύματα, όσο δεν υιοθετείται ένας συγκεκριμένος σχεδιασμός. Επιπλέον, συχνά η πλειοψηφία των διοικητικών στελεχών δηλώνουν ότι ο χρόνος αποτελεί το κύριο εμπόδιο προσθήκης ή αντικατάστασης των προγραμμάτων σπουδών στις συμβατικές δομές εκπαίδευσης με τα αντίστοιχα της εξ αποστάσεως. Η αλλαγή δεν έρχεται εύκολα ούτε χωρίς αντίσταση και συχνά προκαλεί αβεβαιότητες που τελικά προκαλούν φόβους σε προσωπικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η εξ ΑΕ προκαλεί σύγχρονες έννοιες ελέγχου από τους εκπαιδευομένους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι φοιτητές κατέχουν παραδοσιακά

τον έλεγχο του περιεχομένου των γνώσεων που χειρίζονται, αλλά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να συνεργάζεται συχνά με άλλα στελέχη, όπως σχεδιαστές εκπαιδευτικού υλικού που αφορούν τα προγράμματα σπουδών, ενώ ταυτόχρονα και οι διοικητικοί υπάλληλοι αποκτούν μεγαλύτερο έλεγχο και επίβλεψη στα προγράμματα σπουδών (Yick, Patrick & Costin ,2005).

Είναι συχνό το φαινόμενο, διδάσκοντες σε συμβατικά πανεπιστήμια, όπως Ηνωμένες Πολιτείες να αναγκάζονται να χειριστούν πολυάριθμες αλλαγές που προκαλούνται από τον αντίκτυπο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την Pannen (2017) αυτό οφείλεται στο γεγονός πως δεν έχουν διαμορφωθεί επαρκή συστήματα λήψης αποφάσεων στην πανεπιστημιούπολη για τη διαχείριση αυτών των όλο και πιο περίπλοκων αλλαγών. Η επίτευξη αποτελεσματικής αλλαγής απαιτεί ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών δεδομένων που φέρνει η εξ ΑΕ και της ακαδημαϊκής παράδοσης. Η γνώση της επικείμενης αλλαγής δημιουργεί ανησυχία. Για παράδειγμα, οι διδάσκοντες έχουν αφιερώσει τεράστια ποσά χρόνου, προσπάθειας και σκέψης στο πεδίο των μαθημάτων τους. Έχουν καλλιεργήσει βαθιά εδραιωμένες αρχές και θέσεις κατά τη διάρκεια ετών έρευνας και είναι αφιερωμένοι σε συγκεκριμένα πεδία σπουδών. Παραδοσιακά, έχουν αποκτήσει αυτονομία λόγω των υψηλών επιπέδων γνώσεων τους και ξαφνικά χάνουν τον έλεγχο των προγραμμάτων σπουδών ως αποτέλεσμα των αλλαγών που επιτάσσει το μοντέλο της εξ ΑΕ (Pannen, 2017).

Τα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα αλλάζουν την πορεία τους με την επίδραση που δέχονται από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αυτό διαπιστώνεται στους αριθμούς εγγραφών, στα θέματα ποιότητας που προκύπτουν, στις σαφείς βελτιώσεις των αντιλήψεων για την εξ ΑΕ. Επίσης, αντανακλάται στους νόμους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και στις προβλεπόμενες αλλαγές για το μέλλον της, οι οποίες περιλαμβάνουν δέσμευση και προετοιμασία στην επένδυση πόρων, σε τεχνολογικές αλλαγές και βελτιώσεις, μελέτες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων και μελέτες για συναφείς δαπάνες οι οποίες αφορούν τα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (Caruth & Caruth, 2013).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Buselic, M.. (2012). Distance Learning – concepts and contributions *Oeconomica Jadertina* Retrieved 20/3/2019 from https://pdfs.semanticscholar.org/0e1b/ce0ff14b04263c0973df8fe831a050d99416.pdf?_ga=2.239352387.1159531115.1567418827-505580450.1567418827

Caruth., G., & Caruth, D. (2013). The impact of distance education on higher education : A case study of the United States *Turkish Online Journal of Distance Education* vol14 (4).Retrieved 1/1/2019 from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1042587.pdf

Chaudry, M., & Rahman, F. 2010).A critical review of instructional design process of Distance learning system. *Turkish Online Journal of Distance Education* vol11 (3). Retrieved 1/10/2018 from http://tojde.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/609-published.pdf

Chawinga, W., & Zozie, P. (2016). Increasing Access to Higher Education Through Open and Distance Learning: Empirical Findings from Mzuzu University, Malawi *International Review of Research in Open and Distributed Learning* vol17 (4) Retrieved 13/2/2019 from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/2409/3774

Cinar, M., & Torenli, N. (2010). Redesign online courses with student expectations: a case study with a new infrastructure *Procedia Social and Behavioral Sciences* https://pdf.sciencedirectassets.com/277811/1-s2.0-S1877042810X00143/1-s2.0-S1877042810025437/main.pdf?X-Amz-Security-

EL-Annan, S.(2015) The Amalgamation of Conventional Universities and Open/ Distance

Learning and their Effects on Students' Performances *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research vol.10* (4) Retrieved 5/6/2018 from http://web.aou.edu.lb/images/Research/Saher-EL-Annan_The%20Amalgamation%20of%20Conventional%20Universities%20and%20ODL.pdf

Godsk, M. (2014). Improving learning in a traditional large scale science module with a simple and efficient learning design vol 17 (2) Retrieved 12/2/2019 from http://www.eurodl.org/materials/contrib/2014/Godsk.pdf

Godsk, M. (2013). STREAM: a Flexible Model for Transforming Higher Science Education into Blended and Online Learning. In T. Bastiaens & G. Marks (Eds.), *Proceedings of E-Learn 2013--World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education*. Retrieved 2/8/2019 from https://www.learntechlib.org/primary/p/114927/.

Hassan, A., Mokhtar, N., & Abiddin, N. (2014). Reflecting the Process of Teaching and Listening in Two Different Approaches in Educational Philosophy. *Journal of Education and Learning;* Vol. 3 (1). Retrieved 30/3/2019 from http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jel/article/view/34413/19614

Kappel, H., Lchmann, B., & Loeper, J. (2002). Distance Education at Conventional Universities in Germany *International Review of Research in Open and Distance Learning* Vol. 2 (2) Retrieved 14/5/2019 from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/62/128

Κυρμά, Α., & Μαυροειδής, Η. (2016). Distance education: panacea or barrier for conventional higher education? Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 11(1) .Ανακτήθηκε 17/1/2019 από https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/9818/9940

Lawrence, H.(2005) A Review of Distance Learning Influences on Adult Learners: Advantages and Disadvantages *Proceedings of the Informing Science and IT Education Joint Conference* Retrieved 14/6/208 from https://pdfs.semanticscholar.org/8d4b/529515be342dee39a282380091cf598b759f.pdf?_ga=2.72618579.1159531115.1567418827-505580450.1567418827

Lee, J. S. , Blackwell, S. , Drake, J. , & Moran, K. A. (2014). Taking a Leap of Faith:Redefining Teaching and Learning in Higher Education Through Project- Based Learning. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning,* vol 8(2). Retrieved 3/2/2019 from https://pdfs.semanticscholar.org/c8fc/26ec008c1d653904a3869f58b75a25df0464.pdf

Lionarakis, A (2008). The theory of distance education and its complexity *European Journal of Open Distance and E- Learning* issue I Retrieved 13/3/2018 from http://www.eurodl.org/materials/contrib/2008/Lionarakis.pdf

Mbatha, B.(2014). Global Transition in Higher Education: From the Traditional Model of Learning to a New Socially Mediated Model *The International Review of Research in Open and Distance Learning* vol.15 (3) Retrieved 2/2/2019 from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1823/2985

Owusu – Boampong, A., & Holmberg, C. (2015). IDEAL Impact of Distance Education on Adult Learning Distance education in European Higher education The Potential Report 3. *International Council for Open and Distance Education* Retrieved 13/4/2019 from http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002351/235170E.pdf

Pannen, P. (2017) Widening Access to Higher Education: Open and Distance Learning i n Higher Education Setting in Indonesia Open Praxis vol1 ( ) pp 56-65 ICDE Retrieved 20/10/2018 from https://openpraxis.org/index.php/OpenPraxis/article/view/217/163

Paterson, A. (2005). Changing the 'landscape' of learning: The future of blended learning provision in newly merged South African higher education institutions International *Journal of Education and Development using Information and Communication Technology* vol.1 (2).Retrieved 12/4/2019 from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1057813.pdf

Rafiq., N., Arshad. Sh., & Shoaib. M. (2014). Impact of Distance Learning Education System on Education Standards *European Journal of Business and Management vol6 (7*). Retrieved 15/2/2019 fromhttps://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/viewFile/11461/11802

Russell, B. (2006).Comparison in Academic Performance Between Distance Learning and Traditional On-Campus Students in Allied Healthcare Education at the Medical College of Georgia *Electronic Theses and Dissertations* https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1283&context=etd

Salmon., G. (2014). Learning innovation: A framework for transformation *European Journal of Open Distance and E-Learning* vol 17 (2). Retrieved 16/6/2019 from http://www.eurodl.org/materials/contrib/2014/Salmon.pdf

Shachar, M., & Neumann, Y. (2003). Differences Between Traditional and Distance Education Academic Performances: A Meta-Analytic Approach. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 4(2) retrieved 2/3/2018 from . http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/153/704

Singh, Sh., Singh, A., Singh, K., & Sharma, A. (2012). Academic Motivation in Open versus Traditional Education in India *Asian Journal of Distance Education* vol 10 (1) Retrieved 30/6/2018 from http://www.asianjde.org/2012v10.1.Singh.pdf

Tait, A. (2003). Reflections on Student Support in Open and Distance Learning. In International Review of Research in Open and Distance Learning. Retrieved 21/3/2018 from www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/134/214.

UNESCO (2010) Adult and Youth Literacy: Global Trends in Gender Parity. UIS Fact Sheet No. 3. Retrieved 2/2/2019 from http://uis.unesco.org/en/topic/sustainable-development-goal-4

Westera, W. (2004). On Strategies of Educational Innovation: Between Substitution and Transformation. Higher Education: *The International Journal of Higher Education and Educational Planning*, 47(4) Retrieved 22/3/2019 from https://www.learntechlib.org/p/64941/

Yang, Y., Taylor, J. & Cao, L. (2016). The 3 x 2 Achievement Goal Model in Predicting Online Student Test Anxiety and Help-Seeking. International Journal of E-Learning & Distance Education. Vol. 32(1). Ανακτήθηκε 30/11/2016 από http://www.ijede.ca/index.php/jde/article/view/914/1627

Yick., A Patrick P Costin A (2005). Navigating Distance and Traditional Higher Education: Online faculty experiences *International Review of Research in Open and Distance Learning Vol 6 (2)* Retrieved 25/4/2019 from http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/235/853

«Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας» (MIS-5000432), που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη